

Kulturmiljöenheten
Ulrika Jansson
Direktnr 023-813 59
Faxnr 023-812 28
ulrika.jansson@lansstyrelsen.se

Sundh fastigheter
Att: Stefan Sundh
Box 9082
102 71 Stockholm

Byggnadsminnesförklaring av Sundhcenter (Aaltohuset), Råven 1, Avesta kommun.

(3 bilagor)

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 3 kap 1 § (1988:950) lagen om kulturminnen att förklara Sundhcenter (Aaltohuset), Råven 1, Avesta kommun för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt samma lag och kapitel 2 § följande skyddsföreskrifter:

Skyddsområdet omfattar det på situationsplan med röd begränsningslinje avgränsade området med därtill hörande byggnader.

1. Byggnaden får inte rivas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme, ursprungliga planlösning eller äldre fasta inredning.
3. I de utrymmen som på bilagda planritningar skrafferats får befintliga ytskikt ej borttagas, övermålas eller på annat sätt förändras.
4. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart.
5. Det område kring byggnaden som på bilagda situationsplan avgränsas med röd linje får inte ytterligare bebyggas. Området skall hållas i sådant skick att byggnadens utseende och karaktär inte förvanskas.

Samråd skall ske med Länsstyrelsen i frågor som rör vård och underhåll av byggnader och skyddsområde.

Om särskilda skäl föreligger för att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsföreskrifterna får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till sådana förändringar.

2011-03-24 beslöt Sh
Lena Jansson If: BM-reg. Az. /h

Redogörelse för ärendet

Frågan om byggnadsminnesförklaring väcktes 2000-10-10 genom beslut i Kommunfullmäktige i Avesta kommun efter motion av Karin Perers.

Ingenjören, byggmästaren och den lokale affärsmannen Ernst Sundh lät 1957-61 uppföra det kombinerade affärs-, kontors- och bostadshuset Sundhcenter. Byggnaden ritades av den finländske arkitekten Alvar Aalto som genom sin svenske kollega Albin Stark kommit att engageras för uppdrag i södra Dalarna. Stark hade sedan tidigare anlitats av Johnson-koncernen, ägare till Avesta jernverk och dominerande ekonomisk aktör i staden.

Sedan Avesta 1919 fått stadsrättigheter och senare under krigsåren tagit del av Avesta Jernverks ekonomiska framgångar, ansåg styrande politiker att staden var i behov av ett stadscentrum. 1944 lämnade således Alvar Aalto och Albin Stark på uppdrag av Avestas stadsstyrelse ett förslag till ett nytt centrum - Akropolis. Ernst Sundh var en av dem som kämpade för Akropolis men förslaget kom dock aldrig att genomföras då skapelsen bl.a. ansågs alltför främmande för stadens karaktär. Sundh kom sedermera att bli delägare och huvudfinansiär i möbelföretaget Svenska Artek (1945-1957) som på fabriken i Hedemora producerade Aaltos möbler.

Sundhcenter är placerat i ett fristående kvarter som omges av starkt trafikerade gator. Byggnadsvolumerna är triangulärt placerade och består av en åttavånings huvudbyggnad och två trevånings flyglar. Volumerna sammanlänkas av en låg, centralt placerad verkstadsbyggnad med takterrass.

Huvudbyggnaden disponerades ursprungligen för kontorslokaler och bostäder. Högst upp återfanns Sundhs privata bostadslägenhet om 350 m² i två plan med kontorsdel. De två flyglarna inrymde ursprungligen bostäder. I gatuplanet fanns butiker, restauranger och bensinstation. Den centralt placerade byggnaden användes som verkstadslokal och lagerutrymmen.

Under 1990-talet genomgick delar av huvudbyggnaden och den ena flygelbyggnaden en omfattande interiör ombyggnation.

Anläggningen utgörs av en betongkonstruktion som vilar på plintar och grundplattor. Fasaderna är klädda med azurblå hårdbrända keramikstavar som specialritades för Sundhcenter och tillverkades av Arabia i Finland. De bågige flyglarnas fasader som vetter mot innergården är dock slätputsade och avfärgade i vit kulör, troligen för att på så vis bättre reflektera ljuset. Huvudbyggnaden har ett dramatiskt sluttande pulpettak indelat i tre sektioner och täcks av kopparplåt samt kopparbelagd papp medan flyglarnas platta tak täcks av papp. Fasaddetaljer liksom entréer är utförda av koppar, ett material med lokal anknytning. Fönstren är placerade i horisontella fönsterband med mellanliggande ytor av koppar.

Sundhcenter i Avesta och Västmanland-Dala studentnationshus i Uppsala utgör tillsammans de två bestående verken av Alvar Aalto i Sverige.

Motivering till Länsstyrelsens beslut

Sundhcenter uppfördes efter ritningar av den internationellt framstående arkitekten Alvar Aalto och utgör ett av dennes två verk i Sverige. Den mångfunktionella centrumanläggningen representerar genom sin gestaltning efterkrigstidens och det framväxande välfärdssamhällets starka optimism och framtidstro. Sundhcenter utgör ett viktigt inslag i Avestas stadsbild och är dessutom en viktig markör i Avestas utveckling som tätort.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten enligt bilaga 1.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit länsråd Inger Eriksson, beslutande, företrädare för rättsenheten, företrädare för plan- och beredskapsenheten samt länsantikvarie Ulf Löfwall, föredragande.

Inger Eriksson

Ulf Löfwall

Bilagor:

Hur man överklagar

Situationsplan

Planritningar 8 st

Kopia till:

✓ Riksantikvarieämbetet, Samhällsavdelningen, Box 5405, 114 84 Stockholm

Dalarnas museum, Box 22, 791 21 Falun

Avesta kommun, Bildningsstyrelsen, 774 81 Avesta

Avesta kommun, Västmanland-Dalarna miljö- och byggnadsnämnd, 774 81 Avesta

Lantmäterimyndigheten i Dalarnas län, Box 1962, 791 19 Falun

Plan- och beredskapsenheten

Situationsplan, Sundhcenter

